

Engin Erkiner: Devrimci hareketin kendi insanına karsi isledigi suclar da diyebilirsiniz. Rezillik kelimesini bu nedenle kullandim.

Bu yazıda ele alacağım konu, devrimcilerin halka karşı şiddet kullanması ile ilgili değildir. Devrimcilerin aynı örgütten ya da başka örgütten devrimcilere yaptıklarıyla ilgilidir.

Neler yaptılar: Haksızlığa uğramak gibi görece basit kategorileri geçiyorum. Söz konusu olan yoldaşları tarafından dövülmek, işkence edilmek, öldürülmek gibi fiillerdir.

Bunlar sadece 12 Eylül 1980 öncesine ait değildir. Devrimci hareketin biraz olsun kanlandığı 1985 sonrasında, 1990 sonrasında ve hatta günümüzde bile vardır. Eskisine göre daha az. Ama buradan hareketle ümitli olmak için önemli bir neden yok. Bir bölüm devrimci değişti, burası doğru, ama sayıları az. Gerçek neden ise şöyle: Devrimcilerin sayısı çok azaldı, bu nedenle birbirlerine karşı işledikleri suçlar da azaldı.

İşin gerçeği böyledir. Birkaç örnek vereyim:

1990'lı yılların sonları. Ülkenin en eski devrimci örgütlerinden birisinde yeniden ayrılık çıkmış. Olabilir, ayrılıklar çok yaşandı. Bu ayrılıkta değişik olan, her tarafın ötekinden insan kaçırmayı, işkenceli sorguya alması ve ifadesini yayın organında yayınlamasıydı.

Ortada –iddialara göre- kaybolan külliyetli miktarda para var, başka şeyler de iddia ediliyor. Ne kadarı doğrudur, bilmiyorum. Önemli olan, insanların dünkü yoldaşlarına işkence yapmaları ve onların ifadelerini dergilerinde yayınlamalarıydı.

Bir sayıdaki sorgusu yapılan kişi hakkındaki belirleme daha da kötüydü: “Sorguda

öldü.”

Kişi işkencede hayatını kaybetmiş.

Bir başka örnek: Almanya’da bir örgütün gecesi var. Gecede bir tiyatro oyunu da yer alıyor. Tiyatroda işkence sahnesi de var. Polisler devrimci bir tutukluyu falakaya yatırıyorlar.

Buraya kadar normal... Normal olmayan, işkence yapan polis rolündeki kişiler kendilerini o kadar kaptırıyorlar ki, işkence yapılan kişi sakat kalıyor. Demek ki adamlar, rol yaptıklarını unutup, büyük bir hırsla vuruyorlar. Kafalarında kendi yoldaşlarına –rol yapmanın ötesinde- şiddet uygulamak gibi bir amaçları mutlaka yoktu, ama yapı olarak buna açık oldukları anlaşılıyor. Kendilerini kaybediveriyorlar.

Bu örneği duymuş da olabilirsiniz: İstanbul’da polis sorgusundan cezaevine bitkin halde gelen devrimci bir kadın, siyasi koşuğa şişlenerek öldürölüyor ve devrimci kadın tutsaklar sabaha kadar başında halay çekiyorlar.

Okurların da bildiğı çok sayıda başka örnek de var, ama bu kadarı yeterlidir.

BUNLAR GERİDE Mİ KALDI?

Denilebilir ki, bunlar geride kaldı. Bunu söyleyenler nasıl geride kaldığını açıklayabilirler mi?

Yanlıştı, yapılmaması gerekirdi demekle iş bitmiyor. Özeleştir i yapılır –bazıları onu bile yapmıyor gerçi-, ama özeleştir i, bu biçimiyle sorunu çözmez. Devrimci

harekette kendi insanına karşı şiddetin kaynağı nedir? Bunu irdelemek zorundasınız. Kaynaklarını bileceksiniz ki, onunla bilinçli olarak başa çıkabilesiniz. Yoksa bugün özeleştiriyaparsınız, yarın başka bir durumda kendinizi yine kaybediverirsiniz!

Bırakın meseleyi açığa çıkarmayı ve kendiyle hesaplaşmayı, çok kişi bu konuların konuşulmamasını istiyor.

Neden? Devrimci harekete yararı yokmuş, zararı oluyormuş!

Söylenenler yanlış mı, değil. O zaman gerçeği konuşmak neden zararlı olsun?

Mantık şu: Devrimci hareketin geçmişi kutsal bir haleyle çerçevelenecek ve de özellikle gençler bu kutsallığın da cazibesinin etkisiyle devrimci harekete daha yakın olacaklar. Devrimci hareketin rezillikleri ortaya çıkarsa, insanlar daha da uzaklaşır.

Bu, öldürücü bir mantıktır. İnsanlar kendileriyle hesaplaşamayınca bu tür çıkışsız mantıklara girmeleri de neredeyse kaçınılmaz oluyor.

30 yıl önce bu ülkede devrim olsaydı, devrimciler arasında da kan gövdeyi götürürdü.

Abartılı bir değerlendirme mi? Değil!

1980’li yılların ortalarında Sol Birlik içinde çalışırken, TSİP MK üyesi olan ve iyi arkadaş olduğum Orhan Doğançay benzeri bir söz söylemişti: “Biliyor musun, bazen düşünüyorum da, iyi ki de devrim yapmamışız. Çok kötü şeyler yapardık,

sonra da bu yaptıklarımızın altından kalkamazdık.”

Bunu söyleyen silahlı devrimci hareket içindeki örgütlerden birisine ait değil. Dahası, bu partinin üyeleri silahlı çatışmalardan sürekli uzak dururlardı.

Ama azınlıktaydılar ve onun sorumlu bir insanı bile gelecekte devrim olasılığından çekiniyordu!

Üzerinde düşünülmesi gereken bir durum!

Sol içi şiddet konusunda çok şey biliyordum ama aşağıda aktaracağımı duymamıştım:

TKP ve TSİP’ten olup da hapis haneye girenler, genellikle girdikleri koşuŖta –siyasi koşuŖ- önce dayak yerlermiş. Gerekçe: Polis bunları az döv müŖtür!

Devrimciyi görüyor musun? Polisin eksik bıraktığını tamamlıyor kendince...

12 Eylül öncesi ve sonrasındaki sol içi şiddet konusunda herkes bir sürü şey biliyor. O kadar çok örnek var ki, hepsini bilmek mümkün değil, ama bunları gizlemekle neye hizmet edeceğiz? Herkes biliyor ama çok kişi konuşulmasını istemiyor. Sanki konuşulmayınca olanlar olmamış olacaklar...

Yukarıda “bunlar konuşulmasın, zararlı oluyor” denildiğini aktarmıştım: Gençler devrimciliğe daha zor yanaşırlar, sosyalistlerin zaten az olan prestiji iyice düşer....

Bunlar doğru! Ama gerçeği saklamaya çalışmakla bir yere varılabilseydi. 12 Eylül'den 28 yıl sonra sol örgütler ve bunlara dahil birçok kişi, hiç olmazsa kendisiyle ve geçmişle hesaplaşmada biraz yol almış olurdu. Gerçekte ise devamlı aynı yerde dönölüp duruluyor.

Nedeni belli: Gerçeği çok kişi biliyor ama seçenek konulamadığı için “konuşmasak daha iyi olur” deniliyor. Ama konuşulmayınca birbirine karşı işlenen suçlar ortadan kalkmıyor. Duruyorlar ve giderek de durdukları insanları ve örgütleri çürütüyorlar.

SEÇENEK NE OLABİLİR?

Bir cevap, politik bilincin yükseltilmesidir. İtirazım yok, politik bilinç yükseltsin. Ama politik bilinç denilince ne anlıyoruz? Sorun burada yatıyor. Teorik kitapların okunmasıysa, yararlıdır, ama bu sorunu çözmez. Kendi örgütlerinden ve başka örgütlerden insanları öldürme ve hatta işkence yapma emirlerini verenler arasında, klasikleri okumuş olmak anlamında, teorik düzeyi yüksek kişiler az değildir.

Soruna başma yönden ve öncelikle içinden çıktığımız toplumdan başlayarak yaklaşmak gerekir.

İnsanlar en erken 17-18 yaşında devrimci mücadeleye girerler. Bu yaşta mücadeleye giren insan “boş kağıt” değildir. Bu toplumun içinde okumuş, onun değer yargılarını değişik oranlarda özümsemiş, sosyalize olmuştur. 17-18 yaşındaki bir genç ailede ve okulda sosyalizasyon sürecini önemli oranda geride bırakmıştır. Bu süreç bitmemiştir, ama toplumun önemli değer yargıları –herkeste aynı oranda olmasa da- içselleştirilmiştir. İnsanlar bunu genellikle bilinçsiz olarak yaparlar. Sosyalizasyon süreci içinde aile ve toplumun değer yargılarını değişik oranlarda içselleştirirler.

Soruyu şöyle soralım: Devrimcilerin öteki devrimcilere şiddet uygulaması başka

türlü de isimlendirilebilir mi?

Evet! Devrimciler kendilerine yakın olması gereken insanlara karşı da şiddet uyguluyorlar. Bu uygulama bazen aynı örgüt içindekilere ya da en yakın olması gerekenlere kadar uzanıyor.

Evet, teorik farklılıklar vardır, kızgınlıklar olabilir, ama başka birçok ülke devrimci hareketi içinde bu durum başka devrimcilere şiddet uygulamaya dönüşmüyor. En fazla birkaç kavga oluyor ve bununla kalıyor.

Yakın çevresine, kendisine yakın olana, yakın olması gerekene şiddet uygulamak, toplumsal bir özelliğin devrimci harekete yansması olabilir mi?

Başka ülkelerde olduğu gibi bu ülkede de devrimci hareket gökten inmedi, bu toplumdan çıktı. Bu nedenle, kaçınılmaz olarak, bu toplumu kendi yönünden yansıtır.

1980’li yılların sonlarında Zürih’teki bir panelde sorular ve tartışma bölümü... Kurtuluş’tan bir bayan arkadaş sosyalistlerin özellikle de devrimci kadınları nasıl aşağıladıklarını, onları sürekli dışladıklarını anlatıyor. “Haklısınız”, dedim. Sonra ekledim: “Bu insanlar bu toplumdan geldiler, öyle değil mi? Devrimci harekette kadının konumu, toplumdakinden çok ileri olamaz.. Söylediklerinizde haklısınız, ama bunu da dikkate alın.”

Neysi ki, devrimcilerin aptal kesiminde sıkça görüldüğü gibi, kimse benim sözlerimden devrimci hareket içinde kadının konumunu onayladığım sonucunu çıkarmadı. Devrimci hareket içinde de kadın sorunu, büyük bir sorun. “Bu sorunu çözmek için Bebel’in kadın ve Sosyalizm’ini, Lenin’i, Kollontay’ı okuyun” dersiniz, havanda su döversiniz. Okusunlar tabii de buradan sonuç çıkmaz, çünkü sorunun kaynağı saptanmamış.

Temel mesele burada ve bu sadece bizim meselemiz değil, değişik ülkelerdeki sosyalistlerin de meselesi. İnsanlar devrimci harekete girince, marksizm-leninizmi öğrenince, istediğimiz yönde değişikliklerin olacağını zannettik. Sosyalist ülkelerde de öz olarak farklı bir durum yoktu: Üretim araçlarının kolektif mülkiyeti, sömürünün kaldırılması, ötesi zaman içinde kendiliğinden gelir...

Gelmiyor! Bilinçli bir değiştirme çabası gerek ve bu çaba sosyalist klasikler temelinde eğitimden ibaret değildir. Bunun çok ötesine uzanır.

ŞİDDET TOPLUMU

Hepimiz bu şiddet toplumundan çıktık. Türk toplumu da Kürt toplumu da bir şiddet toplumudur. Şiddet ailede başlar ve olağandır. Çocukluğunda dayak yemeden büyümüş devrimci oldukça azdır. Sonra mahalle arkadaşlarınızı döversiniz ve onlar tarafından dövülürsünüz. Okulda öğretmen dayaağı –şimdi azalmıştır- eskiden hiç ender değildi. Polisin sözünü etmiyorum, bellidir. Askerde özellikle erlere dayak –yıllardır süren savaş nedeniyle şimdi azaldı- ama eskiden ileri boyuttaydı.

Bu şiddet toplumunda şiddet öncelikle en yakındakine yönelir. Aile içi şiddet, bu toplumda şiddetin klasik ve en yaygın halidir. Burada sadece kadına şiddetten söz etmiyorum. “Kadına yönelik şiddete son” kampanyası açanlar, bunun yanına çocuğu da katmalılar. Ailede çocuk genellikle hem anneden hem de babadan şiddet görür. Bu toplumda şiddetle en fazla karşılaşan çocuktur. Bu şiddet öncelikle en yakınında olanlardan kaynaklanır.

Dahası var: Türkiye çocuğun cinsel istismarında dünya çapında ön sıralardadır. Biraz daha “çabalarsa” şampiyon olacak! Basında kaç kere konu oldu: Dünya çapında çocuk pornografisi sitelerine en fazla girenler arasında Türkiye’de yaşayanlar ön sıralarda yer alıyorlar.

Konumuz gereği sonuçları belirtmekle yetiniyorum. Şiddet toplumu olmanın ve çocukların cinsel istismarının yaygın olmasının tarihsel ve psikolojik nedenlerine girmeyeceğim.

Devrimci harekette çocuklar yer almıyor. Kadının dışlanması ya da geri planda tutulması ve şiddet toplumu özelliklerini devrimci hareket içinde de açık olarak görmek mümkündür.

Devrimci olan insan, böyle bir toplumda sosyalle olmuş olarak geliyor, o toplumun özelliklerini değişik oranda kendisinde taşıyor. Biz, bu insanı, bilinçli bir değiştirme çabasına girmedik. Bu arada büyük çoğunlukla kendimizi değiştirme çabasına da girmedik. Bu nedenle de, toplumdan aldığımız o özellikler bu kez marksizm-leninizm örtüsü altında varlıklarını sürdürdüler.

Devrimci harekette şiddetin yaygın olması ve bu şiddetin de özellikle kendisine yakın olması gerekenlere yönelmesi ile toplumsal şiddetin özellikleri arasında açık bir paralellik bulunuyor.

Bunun bilinçli ve zaman alıcı bir çabayla değiştirilmesi gerekir. Bunun için önce sorunun kaynağının bilinmesi gerekiyor. Bizim amacımız, halkı değiştirmektir. Ne ki, öyle bir niyetimiz olmadığı için ya da bunun kendiliğinden olacağını sandığımız için o yapılan onca işe karşın- pek değişmedi, devrimciler de kendilerini değiştirmekte epeyce geride kaldılar.

Kadrolarını, taraftarlarını ve Kürt halkının bir bölümünü dönüştürmeyi PKK nasıl başardı?

Önemli bir soru. Böyle bir değişimin olduğunu herkes görüyor. Son 20 yıldır PKK'nin tabanı ile sürekli ilişki içinde bulunan herkes belirgin bir değişimin gerçekleşmiş olduğunu rahatlıkla görebilir. Kadrolardaki eski sekterlik büyük oranda gitmiş, kadınlar eskisine göre oldukça aktif durumdadır, politik faaliyet

çokyönlüleşmiş...

Bunlar nasıl oldu?

Baştan başlarsak: PKK'nin 12 Eylül 1980'e kadar türkiye solunun öteki örgütlerinden fazla bir farkı yoktu. O da çok sayıda sol içi çatışmaya katılmış ve bu çatışmalarda çok sayıda devrimci öldürülmüştü. 12 Eylül 1980'de herkes gibi PKK de yenildi.

Diyarbakır Cezaevi'ndeki büyük vahşet Kürt toplumunda büyük etki yarattı ve 1984'te yeniden başlayan silahlı mücadeleye sempatiyle bakılmasının önemli nedenlerinden birisi oldu. Ancak bütün bunlardan kadroların ve giderek halkın bir bölümünün önemli bir değişim göstermesi gerektiği çıkmaz.

1986 ya da 1988 yılıydı. Hannover'de PKK'nin bir toplantısına gitmiştim. Yapılan konuşmalardan sonra Abdullah Öcalan'ın gerillalara hitap ettiği bir video filmi gösterildi. Öcalan karşısındaki kişilere: "Siz kendinizi gerilla mı zannediyorsunuz, hepiniz çapulcusunuz" diyordu.

Gerekçe, silaha sarılan kişilerin önce kan davalısı oldukları hasımlarını öldürmeleri idi. Devlete başlaklıdırıyoruz, bu arada hasmımızı da halledelim!

Kullanılan sözcüklerin hepsini hatırlayamayacağım, ama normal bir konuşmada hepsi hakaret statüsüne girerdi. "sizin ruhunuz köleleşmiş, hepiniz uşaksınız" vd. gibi.

Burada devrimci harekette yıllardan beri gördüğümüz örneğin tersi söz konusuydu: Halkın meziyetlerini övme, kadroları yüceltme yoktu. Tersine onların eksikleri, derin zaafı bazen kabalığa kadar varan bir dille ortaya konuluyordu.

Birinci önemli fark: Bu halk iyi değil, bu halk kötü bir halk. Kişiliğini kaybetmiş, uşaklaşmış bir halk. Önce silkelenmesi ve kendine gelmesi gerekiyor.

İkinci önemli fark: Değişmek için onların zamanı oldu, bizim olmadı. Olsaydı da değişir miydik, orası ayrı bir konu.

1975 yılında bu ülkede pek bir şey yoktu, 1980'de politik çatışmalarda günde 20 kişi ölüyordu. Her şey 5 senede oldu.

PKK ise 1984'ten beri 24 seneyi arkada bıraktı. Devamlılığının önemli nedenlerinden bir tanesi de değişebilmesidir. 12 Eylül yenilgisinden sonra yeniden başlayabildiler. Önemli avantajları da vardı. Türk halkı, 12 Eylül döneminde Kürt halkı kadar zulüm görmedi. Bu zulüm büyük bir potansiyel tepki doğurdu. Suni dengenin dik alası Kürt halkı arasında oluşmuştu.

Bu değişim süreci içinde saçma işler, saçma sapan uygulamalar, kendi içinden ya da başka örgütlerden insan öldürmeler de eksik olmadı. Ne ki, kadrolar, taraftarlar ve halkın bir bölümü değiştikçe bu uygulamalar da önemli oranda azaldılar.

Silahlı mücadele eski düzeyinin gerisinde olmasına karşın çok sayıda Kürt genci gerillaya katılıyor. Bunun önemli nedenlerinden birisi, dönüşmek ve başka bir kişiliğe sahip olmak isteğidir. Katılanlar arasında çok sayıda üniversite öğrencisi olması da rastlantı değil. Kişi, gerillada, nefret ettiği toplumsal yaşama karşı seçenek görüyor, onun için gidiyor.

Ağır baskı altında yıllarını geçirmiş bir halkın silahlı savaş içinde bile değişmesi hayli zordur, sıkıntılı bir süreçtir. Değişim bir sürü gereksiz ve saçma sapan uygulamayla birlikte gerçekleşir.

Sonuçta, uzun ve halen süren bir süreç, iyi ya da kötü bir örnek alınıp genelleştirilerek değerlendirilemez. Bütün sürecin ortalamasının alınması gerekir. Bu ortalama hiç de kötü değildir.

Türk devrimcilerinin aynı süreci taklit etmeleri mümkün değildir. Hatırlarsınız, yıllar önce Devrimci Halk Partisi kurulmuştu ve Türk toplumunda da aynı süreci hayata geçirmek iddiasındaydı. Önemli bir varlık gösteremedi. İki toplum arasındaki tarihsel farklılıkları anlamadan oradaki bir süreci bu tarafa taşımaya çalışmanın başarısızlıkla sonuçlanması kaçınılmazdı.

Türkiye halkının durumu bugün 1980 öncesinden daha kötü.

Bunun için uzun bir anlatıya gerek yok. Bir ay boyunca gazeteleri okuyun, durumu anlamanız için fazla bile gelecektir. Buna paralel olarak devrimci hareketin durumu da kötü.

Şunu unutmamak gerekir: Bir ülkenin sol hareketinin özellikleriyle halkının özellikleri arasında kopmaz bağlar vardır. Bunun şaşılacak yanı bulunmuyor. Az çok kitlesel her devrimci hareket içinden çıktığı halkın özelliklerini önemli oranda yansıtır. Bu yansıtma, halktaki özelliğin aynısının kendisinde de görünmesi anlamında değildir. Sonuçta, ne kadar yetersiz olursa olsun, devrimciler daha bilinçli insanlar. Bu nedenle, örneğin, kadının konumu, devrimcilerin arasında görece daha iyidir. Ne ki, kadının ikinci sınıf görüldüğü ve sık sık dışlandığı bir toplumun devrimci hareketi de kadın konusunda mükemmel bir anlayışa sahip olamaz. Devrimcilerin bu konuda –ya da başka bir konuda- değişebilmeleri ancak halkın değiştirilmesiyle mümkündür.

Bu konuda somut olarak ne yapılabilir?

Söyleyebileceğim fazla bir şey yok. Neden dersiniz, ben sorunu ortaya koymaya çalıştım. Sorun, halkın övülüp yüceltilmesi değil, gerçek özelliklerinin, hiç de iyi

olmayan özelliklerinin görülmesi ve bunların zaman ve pratik içinde değiştirilmesidir. Bu değiştirilme, devrimcilerin de kendilerini değiştirmeleri anlamına gelir.

Devrimcinin az gelişmiş, bırakın sağdan öğrenmeyi, soldan bile öğrenmez. Liberalizmin önde gelen teoriklerinden birisi sayılan Hayek'in sürekli övgüyle söz ettiği ve onun aydınlar konusundaki görüşlerini tümüyle benimsediğini belirttiği kişi Gramsci'dir. Ben de Hayek'in bir belirlemesini burada kullanacağım: Teorinin dilini politikanın diline çecirmek... Ne yapılması gerektiği teoriden çıkar, onun nasıl yapılacağı ise, teorinin dilini politikanın diline çevirmekle mümkündür.

Bu çeviri öncelikle doğrudan pratiğin içinde olanların işidir. Türkiye konusunda bu kadar somut konuşamam. Yine de burada, genelleme düzeyinde de olsa, belirtilebilecek önemli bir nokta var:

Türkiye halkı kendisine empoze edilen tarihten kurtulmalıdır, kurtarılmalıdır. Bu uydurma tarihle sürekli beslendiği sürece şovenizmden, böhürlenmeyle karışık derin aşağılık kompleksinden, dengesizlikten kurtulamayacaktır.

Bir başka konu İslamdır. Bu alanla yakından ilgilenmemiz ve İslam ile mücadeleye etmesini de öğrenmemiz gerekiyor. Şimdiye kadar mücadele etmedik. Ateist olmak İslam ile mücadele etmek demek değildir. Aslında ülkemiz İslamı bize fazlasıyla olanak tanıyor ama biz bunları uygun şekilde kullanamıyoruz: Dolandırıcılıklar, hırsızlıklar, cinsel istismarlar... Nereden tutsanız sonu dini bütün görünen birilerine çıkıyor.

Son olarak, Kürtlerle yakın dostluk... Bugünkü durumda bu dostluk onlardan fazla bizlere yararlıdır. Bunu açıkça görmek gerek. Yapabilenden öğreneceksin, ama dikkat, taklit etmek gerekli değil, tersine zararlı bile olabilir, önce öğrenmek gerek.